

Wstęp

Przedsiębiorczość rozumiana jako tworzenie nowych przedsięwzięć gospodarczych jest zjawiskiem wielowymiarowym, a próby definiowania samej przedsiębiorczości jak i jej determinant doczekały się w literaturze licznych ujęć oraz podejść badawczych¹. W ubiegłym stuleciu to szkoła austriacka postawiła przedsiębiorczość w centrum uwagi. Joseph A. Schumpeter położył nacisk na rozróżnienie między kapitalistami, którzy dostarczają funduszy, a przedsiębiorcami, którzy, używając tych funduszy, tworzą nowe przedsięwzięcia gospodarcze i przez to odgrywają kluczową rolę w procesie rozwoju gospodarczego [Schumpeter, 1934; 2008]. Z kolei Friedrich Hayek rozwinął teoretyczne uzasadnienie roli przedsiębiorców, akcentując rozproszony charakter wiedzy w społeczeństwie i w gospodarce. Efektywne wykorzystanie tej wiedzy dla procesu rozwoju gospodarczego wymaga decentralizacji w podejmowaniu decyzji oraz bodźców, które się wiążą z prywatną własnością i prywatną przedsiębiorczością [Hayek, 1945, s. 519-530]. Nieco bardziej współczesnym czołowym teoretykiem przedsiębiorczości stał się William Baumol, który, wyróżniając modele rozwoju gospodarczego, kładzie nacisk na kapitalizm przedsiębiorczy, odróżniając go od kapitalizmu dużych firm, oligarchicznego czy państwowego [Baumol, Litan, Schramm, 2007].

Tego typu ujęcie prowadzi do pytań o to, jakie otoczenie instytucjonalne sprzyja przedsiębiorczości, zwłaszcza jej najbardziej ambitnym i dynamicznym formom². Pytania takie pojawiają się nie tylko w odniesieniu do poziomu krajowego, ale też w odniesieniu do poziomu lokalnego i regionalnego³. W szczególności w krajach, takich jak Polska, które charakteryzują się z jednej strony zróżnicowaniem regionalnym, a z drugiej decentralizacją administracyjną, kwestia przedsiębiorczości regionalnej nabiera szczególnego znaczenia.

Niemniej jednak pomimo bogatego dorobku naukowego dotyczącego problematyki uwarunkowań tworzenia i wzrostu podmiotów gospodarczych zagadnienie przedsię-

¹ Por. wyczerpujące omówienie tematu w publikacji: [Parker, 2009].

² Por. na przykład: [Estrin, Korosteleva, Mickiewicz, 2013, s. 564-580].

³ Wyczerpujące omówienie tej literatury można znaleźć w: [Fritsch, Storey, 2014, s. 939-954].

biorczości nie zostało w dalszym ciągu w sposób wyczerpujący zbadane. Stąd w środowisku naukowym są podejmowane nowe próby eksploracji tego zagadnienia, badania jego podłoża oraz czynników sprawczych dyspersji w tempie i skali rozwoju nowych podmiotów gospodarczych w przekroju indywidualnym, lokalnym, regionalnym, krajowym czy międzynarodowym.

Mając na uwadze powyższe, autorzy niniejszej książki postanowili uzupełnić i rozszerzyć aktualny stan wiedzy na temat przedsiębiorczości o zbadanie specyfiki lokalnej (samorządowej) polityki wsparcia inicjatyw gospodarczych. Autorzy osadzili swoje rozważania nie tylko na gruncie dostępnego jednostkom samorządu terytorialnego (JST) instrumentarium wsparcia, lecz także objęli analizami takie zagadnienia, jak klastry, promocja oraz doradztwo w procesie tworzenia podmiotów gospodarczych, a finalnie nawiązali do kapitału społecznego jako determinanty rozwojowej przedsiębiorczości. W następstwie tak sformułowanego celu książka zyskała kilka komplementarnych wymiarów.

Pierwszy rozdział książki koncentruje swoją uwagę na wyczerpującym przeglądzie instrumentów wsparcia przedsiębiorczości dostępnych jednostkom samorządu terytorialnego szczebla gminnego w Polsce. Autorzy zaprezentowali tu kompleksową analizę literatury na temat form i instrumentów wsparcia przedsiębiorczości, a także obecnych w piśmiennictwie kryteriów ich klasyfikacji. Rozdział ten pokazuje tym samym rzeczywistą skalę i zróżnicowanie portfela rozwiązań wspierających przedsiębiorczość, jakim dysponują gminy w Polsce. Dodatkowym atutem tej części pracy jest próba agregacji i uporządkowania prezentowanych w literaturze różnorodnych stanowisk wobec klasyfikacji form wsparcia przedsiębiorczości, identyfikowanych współzależności i nakładających się na siebie typologii klasyfikacyjnych.

Skonstruowana w ten sposób część pierwsza książki, wprowadzająca w arkana samorządowej polityki wsparcia inicjatyw gospodarczych, posłużyła za punkt wyjścia analizy empirycznej skuteczności instrumentów wspierania lokalnych inicjatyw gospodarczych pozostających w dyspozycji JST, nawiązując przy tym w sposób szczególny do roli, jaką w tym procesie odgrywają samoorganizacja społeczna i gospodarcza.

Ufamy, że takie ujęcie zagadnienia wnosi istotną wartość dodaną w proces zgłębiania zjawiska przedsiębiorczości. Stanowi ono rezultat modelowania procesów ekonomicznych związanych z inicjowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Zamyśłem towarzyszącym autorom było rozszerzenie zagadnień podejmowanych w pracach z zakresu przedsiębiorczości w kierunku lepszego zrozumienia roli, jaką może odegrać w tym procesie lokalny samorząd i lokalna społeczność. W rezultacie w ramach prac badawczych uwzględniono między innymi takie wymiary, jak stopień zurbanizowania gmin w aspekcie wpływu na aktywną przedsiębiorczość, związek przedsiębiorczości z kapitałem społecznym, a także zróżnicowany wpływ zastosowanej formy (instrumentu) wsparcia na różne kategorie działalności (zbudowane zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności – PKD), w których są tworzone podmioty gospodarcze. Zaprezentowane w pracy wątki badawcze zostały także poprowadzone w kierunkach izolacji efektów na różnych poziomach organizacji terytorialnej i objęły m.in. rolę podmiotów zagra-

nicznych. Szczególnie cenne dla poszerzania stanu wiedzy o wsparciu przedsiębiorczości przez gminy są również wyniki estymacji łączącej skuteczność form wsparcia z zastanym poziomem przedsiębiorczości w gminie.

Drugi blok badań nad przedsiębiorczością dotyczył jej związku z klastrami. Badaniu poddano rolę klastrów w rozwoju podregionów oraz regionów, a także terytorialny i branżowy rozkład klastrów w Polsce. Prace badawcze objęły analizę teorii łączących klastry z rozwojem lokalnym oraz ponadlokalnym i przedsiębiorczością. Wykonane w ten sposób analizy umożliwiły zbudowanie przestrzennej wizualizacji struktur klastrowych w Polsce, ich charakteru branżowego i terytorialnego rozmieszczenia. Przeprowadzone analizy posłużyły do uchwycenia nasycenia regionalnego klastrami, zweryfikowały regionalną homogeniczność struktur klastrowych, a finalnie zostały wykorzystane do analizy znaczenia kapitału społecznego dla rozwoju klastrów oraz współtworzących je podmiotów gospodarczych. To ostatnie zagadnienie jest szczególnie ważne dlatego, że to właśnie temat kapitału społecznego i samoorganizacji społecznej oraz gospodarczej jest wątkiem łączącym toczące się w teorii i praktyce dyskusje na temat związków przedsiębiorczości z problematyką klastrów.

Powstałe w ten sposób opracowanie tworzy zamkniętą całość opisaną na strukturze skutecznie łączącej teorię oraz empirię, a przy tym konfrontującej obecne w literaturze stanowiska z estymacją opartą na zgromadzeniu nowego materiału źródłowego w wyniku badań ankietowych. Zaprezentowane rezultaty prac badawczych najpierw porządkują i precyzują obecne w literaturze punkty widzenia na uwarunkowania tworzenia i rozwoju działalności gospodarczej, a potem rozszerzają stan wiedzy na temat zjawiska, jakim jest przedsiębiorczość.

Autorzy żywią nadzieję, że niniejsza książka będzie źródłem inspiracji dla wielu osób zajmujących się problematyką uwarunkowań rozwojowych przedsiębiorczości, polityką rozwoju lokalnego oraz strukturami klastrowymi. Jednocześnie liczą na kontynuowanie podjętych tu tematów badawczych, weryfikację wyników, a także krytykę, poszerzenie i rozbudowanie zaprezentowanych w książce ustaleń badawczych i narzędzi zbierania danych w obszarze determinant inicjowania i wzrostu przedsiębiorczości.

Autorzy wyrażają wdzięczność prof. dr. hab. Andrzejowi Miszczukowi za cenne uwagi i jednocześnie deklarują, że ponoszą wyłączną odpowiedzialność za ewentualne pozostałe błędy w tekście.

Autorzy